van den Reformator, die èn door zijn Universiteit èn door zijn schaar van discipelen èn door zijn talrijke geschriften tot ons spreekt, nadat hij gestorven is.

Onder de anderen, die ons ontvielen, dienen in het bijzonder vermeld Sikkel en Klaarhamer. Beider invloedssfeer strekte zich veel wijder uit dan de plaatselijke kerken, waaraan zij verbonden waren. Beiden boeiden door hun geloofsbezieling, die hun ongemeene zeggingskracht schonk. In het middelpunt van beider arbeid stond: het Woord. Stond in Sikkel voor u de schriftgeleerde, in het koninkrijk der hemelen onderwezen, Klaarhamer openbaarde zich vooral als de man van levenservaring en levenspraktijk. We hebben niet veel van zulke mannen te missen.

Een andere slag, die nu en dan dreigde, werd Gode zij dank, alsnog afgewend. Omtrent prof. Bavinck vernamen we nu en dan verontrustende berichten. Maar hij werd ons nog gelaten. Mocht het den Allerhoogste behagen hem hersteld aan zijn arbeid aan onze kerken terug te geven.

Nog een tweetal andere begaafde dienaren verloren wij, niet door den dood, maar om hun afwijkende gevoelens. De Synode van Leeuwarden moest, niettegenstaande de kerkrechterlijke fouten, welke er begaan waren, het besluit der particuliere Synode van Zeeland, waarbij Ds. Netelenbos uit zijn ambt werd ontzet, tot haar droefheid goedkeuren. Ds. Wisse verliet ons eigener beweging. Zijn heengaan is misschien wel een „fortuintje" voor onze Christelijke Gereformeerde broeders. Naar oppervlakkig, menschelijk oordeel althans. Doch afgedacht hiervan, treedt de Christelijke Gereformeerde Kerk mogelijk een ander stadium in. Bestonden er totnogtoe geen principieele belijdenisverschillen tusschen ons en haar, het is niet onmogelijk, dat zij door Ds. Wisse aan zulk een principieel onderscheid wordt geholpen. Waarin dat precies zal bestaan, moet echter de toekomst leeren.

Toch geven deze jammere gebeurtenissen aan 1920 voor ons het stempel niet. Dit jaar bracht de roeping tot voortgaande reformatie onzer kerken tot nieuwe bewustwording. En dan denken we daarbij in de eerste plaats volstrekt niet aan de oprichting van ons blad, maar aan de Leeuwarder Synode. Zij weerspiegelde zoo ten volle den geest in onze kerken. De drang is ontwaakt om èn in onze belijdenis èn in onze kerkinrichting rekening te houden met de nooden onzer tijden en uit te bouwen in den Gereformeerd-historischen stijl. De Synode zette stekjes uit, in de hoop, dat God den wasdom niet zal inhouden. Zij verrichtte fundamenteelen arbeid. In dat opzicht werd 1920 voor onze kerken een historisch jaar.

Hoewel er geen bond of vereeniging achter zat, krijgt men den indruk, dat de predikantstraktementen in onze kerken schier algemeen zijn verhoogd. De kerk van „klein"-Amsterdam voerde het traktement tot een hoogte op, welke men voor vijf jaren onbereikbaar zou hebben geacht en toch deed ze dit niet om aan de spits te staan, maar omdat zij van de dringende noodzakelijkheid was overtuigd. Ook wordt allerwege aan zwakkere kerken hulp verleend, opdat ook haar dienaren van de grootste zorgen worden ontslagen.

Werd er veel gedaan om den nood der predikanten te lenigen, de nood aan predikanten bleef dezelfde. Wel valt te voorzien, dat de komende jaren eenige verbetering zullen aanbrengen, maar afdoende is die niet. Hier doet zich een vraagstuk aan ons op, dat ons meer en meer moet bezig houden.

Moesten we den algemeenen toestand overziende getuigen: er is geen kracht om te baren, op onze kerken zouden we dat niet durven toepassen.

De roem is niet te stout: „Het geklank des Konings is bij haar".

HEPP.

UIT DE SCHRIFT.

Eerst de bruiloft, dan de tempel.

> En Jezus was ook genood en Zijne discipelen tot de bruiloft ....
> En Hij vond in den tempel ....
> Johannes 2 : 2 en 14

Het blijve altijd de aandacht trekken, dat Jezus Zijn eerste Messiasteeken verricht heeft op een bruiloft.

Nauwelijks is Hij van Zijn wegbereider tot Zijn openlijken Messiasarbeid ingeleid. Pas is de Heilige Geest in duivengedaante op Hem nedergedaald en werd over Hem de stem des Vaders gehoord. De verzoeker in de woestijn moest wijken voor Zijn: „daar staat geschreven!" Uit de kringen van den Dooper volgen Hem Zijn eerste discipelen.

Nu gaat Hij dan heen, bereid tot den doodelijken kamp, waarvan de woestijnverzoeking het voorpostengevecht is geweest.

Hij gaat heen met het doel de werken des duivels te verbreken.

Misschien zoekt uw oog Hem nu in Jerusalem, in den tempel.

Straks. Straks. Dan zal Hij daar met den geesel van touwtjes wegdrijven de kooplieden en de wisselaars, de schapen en de ossen.

Nu nog niet. Nu is Zijn eerste gang naar een bruiloft.

Eerst de bruiloft, dan de tempel.

* * *

Toevallig kan dit niet zijn.

Zóó moet het. Zóó ligt dat in Gods Raad.

Deze orde is Gods orde.

In de woestijnverzoeking ging Jezus in in het huis van den Sterke om dien Sterke te binden. Nu gaat Hij hem zijn vaten ontrooven. Nu moet de in eenzame worsteling behaalde triumf worden verwerkelijkt in het leven.

En dan niet slechts in een stukje van het leven maar in héél het volle leven, in al z'n geledingen en verhoudingen, in al z'n hoogten en diepten.

Daartoe gaat Jezus uit de woestijn nog niet naar den tempel maar juist het allereerst naar de bruiloft.

Daar, op die bruiloft, méér nog dan in den tempel, hoort Zijn oor het menschenleven kloppen.

In de bruiloft begint het huwelijk.

En in het huwelijk begint het gezin.

En in dat gezinsleven liggen de wortels, de kiemen, de spruitsels, de botten, waaruit heel het menschenleven moet wassen en bloeien.

Dat huisgezin is het vat bij uitnemendheid, dat aan den Overste dezer wereld moet worden ontweldigd.

Zonder het huisgezin geen tempel.

Want niet uit de enkele personen, hier één en daar één, los en vreemd van elkander, belieft het God Zijn kerk te bouwen, maar juist uit de huisgezinnen. Geloof in den Heere Jezus Christus en gij zult zalig worden, gij... en uw huis!

Satan in het gezin, dat is: Satan in het leven.

Jezus in het gezin, dat is: Jezus in het leven.

Eerst de bruiloft, dan de tempel.

* * *

Deze orde Gods zij er ook in het leven van wie zich naar Jezus noemen.

Waar reformatiedrang in de harten ontwaakt, leve die reformatie zich óók uit in onze kerkelijke samenleving, maar beginne bij de bruiloft.

Er is, bij veel lauwhartigheid, in menigeen onder ons nog prijselijke ijver voor allerlei arbeid in Gods koninkrijk, naar het oude recept in „Kerk, Staat en Maatschappij".

Broeders, wier activiteit moeilijk zou kunnen worden gemist. Die voor velen en voor veel een zegen zijn en willen zijn.

Maar juist zij loopen niet weinig gevaar, ijverend in den tempel, hun allernaaste omgeving, waar ze als man of huisvader hun roeping hebben, geestelijk te laten verkommeren.

Het is niet altijd zoo.

Er zijn gezinnen, waar man en vrouw, één van zin, in gemeenschap met Jezus voor elkander en samen voor anderen een zegen zoeken te zijn.

Maar er zijn er toch ook niet weinigen, waar bij alle actie naar buiten, daarbinnen de levenstoon geestelijk zinkt.

De wijn der echte, Christelijke levensvreugde pareit er niet in den levensbeker.

Er is levensmatheid en levensverwelking.

Indien althans de beker niet vol is van onderlinge levensverbittering.

Want Jezus is daar op de bruiloft niet.

Hij wordt er misschien nog wel in den tempel gezocht. En men zou Hem er wel willen met den geesel van touwtjes.

Maar men heeft Hem niet op de bruiloft ingewacht.

En Hij wil eerst de bruiloft, dan pas den tempel.

* * *

Voor deze orde Gods zij open het oog van wie zoekt naar de oorzaken van de onmiskenbare ontreddering in menig jong leven.

Waar de band aan Woord en belijdenis is gerekt of stukgerafeld, is dit, wel niet altijd, maar toch vaker dan wel eens wordt vermoed, middellijkerwijs gevolg van de scheefgetrokken verhoudingen in eigen huiselijk leven, waar te weinig is gezien de blijde kracht van het geloofsleven.

De critiek der jongeren is wel eens te wijten aan de kwaal der ouderen.

Dan is er in zulk een huis nog wel gebod op gebod. Er is ook nog wel een Bijbel en een gemeenschappelijk gebed. Maar er is niet meer de heerlijkheid van Jezus uitschitterend in een elkander toegewijd samenleven.

Het water wordt er niet meer tot wijn.

En dan kan men wel pogen den tempel te reformeeren.

Maar reformatie van den tempel zonder reformatie van het huisgezin mislukt.

Eerst de bruiloft.

Dan de tempel.

G. R. K.

KERKELIJK LEVEN.

De Gezangenquaestie ter Synode.

III.

De Gezangenquaestie kan alleen dan tot oplossing komen, wanneer gematigd en voorzichtig wordt opgetreden. Derhalve besloot de Synode van Leeuwarden op het verzoekschrift, dat te krasse taal sprak, niet in te gaan; en evenmin aanvaardde zij de haar aangeboden „Proeve" van den kring tot verrijking van ons Kerkgezang. Beide middelen, bedoeld om de zaak te baten, waren meer geschikt om haar te schaden.

Nu deze beide goed bedoelde maar slecht gekozen middelen om tot uitbreiding van onze kerkliederen te komen waren uit den weg geruimd, was voor de Synode de weg gebaand om onbevangen en in volle vrijheid te oordeelen over de principieele zijde dezer zaak.

Zooals men zich zal herinneren, hadden de Particuliere Synodes van N. Holland en Gelderland [1]) den wensch uitgesproken, dat eenige berijmde Schriftgedeelten mochten worden toegevoegd aan den bundel „Eenige Gezangen", dien we reeds lang als een aanhangsel van onzen Psalmbundel bezitten en gebruiken. De raad der Geref. Kerk van Amsterdam-Zuid wilde verder gaan en wenschte in 't algemeen dezen bundel uit te breiden met Gereformeerde kerkliederen, welke het den plaatselijken kerken vrij zou staan, nevens de Psalmen in den eeredienst te gebruiken.

Over het eigenlijke principe is niet eens gestreden. In Den Haag (1914) kon een voorstel om eene commissie te benoemen, om te onderzoeken of het vermeerderen van kerkliederen in de Gereformeerde Kerken geoorloofd en gewenscht is, en, indien zij achtte daartoe te kunnen adviseeren, bij haar rapport, als proeve, eenige kerkliederen te voegen, die aan haar bedoeling zouden beantwoorden en die zij achtte conform de Gereformeerde belijdenis te zijn, geen meerderheid halen, doch werd met 36 tegen 12 stemmen besloten, thans op die quaestie niet nader in te gaan. De tijdsomstandigheden werden toen niet geschikt geacht om deze zaak aan de orde te stellen. Over het beginsel als zoodanig sprak de Synode zich niet uit.

Thans, in Leeuwarden, bestonden die tijdsomstandigheden van 1914 niet meer, en kon de praeadviseerende commissie zonder tegenspraak te hooren als haar gevoelen uitspreken, dat het wenschelijk was, „aan den steeds sterker zich openbarenden drang tot uitbreiding van onze kerkliederen toe te geven, daar het beginsel reeds voorlang door onze Kerken is aanvaard, dat nevens de Psalmen Schriftuurlijke liederen in de samenkomsten der gemeente mogen worden aangeheven". [2]) Met een zinspeling op Col. 3:16 zeide de commissie: „Het woord van Christus moge rijkelijk onder ons wonen, en de gemeente zinge daarbij den Heere met Psalmen en lofzangen en geestelijke liederen, met aangenaamheid in haar hart".

Het was dus nu alleen de vraag: hoever zou de Synode gaan in het toegeven aan dezen drang?

Naar het inzicht der commissie moest die vraag aldus beantwoord worden: ga zóó ver als N. Holland, met adhaesiebetuiging van Gelderland, u voorstelt.

Deze Particuliere Synode toch wilde niet verder gaan, dan dat eenige berijmde Schriftgedeelten aan den reeds in gebruik zijnden bundel worden toegevoegd. Met het oog op het boven gezegde gaf dit voorstel niet te weinig. Maar het gaf ook niet te veel. „Moge PRINCIPIEEL geen bedenking te maken zijn tegen kerkliederen, die niet een berijming van Gods Woord doch een vrije vertolking van wat het gemoed des Christens beweegt moeten heeten, voorzoover deze met Gods Woord naar onze belijdenis overeenkomen [3]), — practisch is er groot bezwaar tegen." Zoo staat er, dus nog duidelijker en krasser dan straks, letterlijk in het rapport, en ook deze passage werd door niemand aangevochten. Doch vervolgens kwamen enkele practische bezwaren aan de orde, die het wenschelijk maken, binnen de door N. Holland getrokken grenzen te blijven.

Alvorens deze bezwaren te noemen, vestigen wij de aandacht erop, dat in het Synodaal rapport geen letter voorkomt van de door sommigen aangeheven leuze: „In Gods huis alleen Gods Woord". Evenmin komt er een letter in voor van het door Ds Huismans ons toegedichte: „In het kerklied alleen Gods Woord". Het is jammer, dat deze ijverige propagandist voor uitbreiding onzer kerkliederen zijn krachten besteedt aan het vechten tegen windmolens en ons dingen in de schoenen schuift, waarmede wij niets te maken hebben. Zijn persoonlijke en kwetsende wijze van betoogen daargelaten, zouden we hem vriendelijk willen vragen: schrijf toch ten minste niet zonder behoorlijk kennis genomen te hebben van wat degene, dien ge bestrijdt, beweert!

Alleen om practische redenen rieden wij de Synode, niet verder te gaan dan het opnemen van berijmde gedeelten van Gods Woord.

Ten eerste omdat de geschiedenis der Gezangenquaestie in Nederland onbevangen beoordeeling dezer zaak tot nog toe onmogelijk heeft gemaakt. Werd er nu een Gezangenbundel ingevoerd, die zou, naast heftige voorstanders, ook tal van verwoede tegenstanders vinden en daardoor tot een twistappel tusschen de broeders en zusters worden. Maar indien alleen berijmde gedeelten van Gods Woord worden ingevoerd, kan niemand bezwaar maken, dat die de gemeente op de lippen worden gelegd. Zoo zou een niet onbelangrijke verruiming mogelijk zijn zonder dat iemand zich ertegen kan verzetten, en werd ook wat het verzoekschrift vroeg mogelijk, n.l. om van de heilsfeiten des Nieuwen Verbonds te zingen in de taal der vervulling.

[1]) Een fout van de Agenda der Synode is, helaas, in de Acta overgegaan. Op blz. 16 daarvan, sub 9, moet niet staan, dat Gelderland instemming betuigt met Amsterdam-Zuid, doch met Noord-Holland.

[2]) en [3]) Spatieering van mij. De M.

Ten tweede, omdat de geschiedenis der kerken, niet het minst in het buitenland, bewezen heeft, dat een eenigszins belangrijke uitbreiding van de gezangen telkens door nieuwe wordt gevolgd, waardoor ten slotte onwillekeurig de Psalmbundel naar den achtergrond geraakt. En dat zou toch zeer te bejammeren zijn. Ook zouden we dan weer het oude getwist krijgen over de meerdere of mindere rechtzinnigheid, waarvan we tegenwoordig toch al genoeg ellende beleven. Er zouden dominees zijn, die géén gezangen, die één, die twee, ja misschien die niet anders dan gezangen lieten zingen. Ze zouden worden verketterd of toegejuicht enz. enz. Men kan in zoo iets de kerken niet dwingen, moet het in haar vrijheid laten; en deze zouden zonder twijfel velen gebruiken tot een oorzaak voor het vleesch.

Niet uit beginsel, maar om deze o.i. krachtige practische redenen wenschte de Commissie niet verder te gaan dan N. Holland wilde, en de Synode vereenigde zich na kort debat met haar voorstel. Zij benoemde Proff. Aalders, Bouwman en Hoekstra, met de predikanten Van Minnen en De Moor, benevens Mr Van Beeck Calkoen (den eersten onderteekenaar van het besproken verzoekschrift) tot deputaten voor deze zaak, met opdracht om „te trachten den bundel „Eenige Gezangen" uit te breiden met eenige andere berijmde of onberijmde gedeelten der H. Schrift, welke het den Kerken vrij zal staan, nevens de Psalmen in den eeredienst te gebruiken".

De M.

Tweeërlei Schriftbeschouwing.

IV (Slot).

Inhoud van de vorige artikelen:

Prof. Obbink erkent in „Bergopwaarts", dat hij op den preekstoel andere dingen zegt (en ze ook anders zegt) dan op den katheder, en vindt het een fout van Dr. Cramer, dat hij inderijd zijn befaamde „kritische preeken" heeft gehouden.

Toegestemd dient te worden, dat Prof. O., van ethisch standpunt gezien, konsekwenter is dan Dr. C. Immers is voor den Ethische de Schrift bovenal ervaring, terwijl ze voor den Gereformeerde openbaring is. In de ethische prediking is de ervaring van het oogenblik de hoofdzaak, maar over wat de Schrift objectief is behoort op den kansel gezwegen.

Dat standpunt is in de practijk het eenige, waarop de Ethischen zich langeren tijd kunnen handhaven. De ethische richting omsluit tal van schakeeringen. Sommigen harer leden zijn zóó behoudend, dat zij practisch vrijwel de geheele Schrift voor hun rekening nemen. Anderen zijn het in hun Schriftbeschouwing vrijwel met de Modernen eens. In het objectieve zijn ze zeer verdeeld. In het subjectieve, de ervaring, ligt hun vereenigingspunt. Toch mogen zij de ervaring niet teveel preciseeren, objectiveeren. Anders werkt ook dit verdeeldheid uit. Het noodzakelijke gevolg is, dat men zijn heil moet zoeken in het algemeene, het onbelijnde.

Is het dus konsekwent van den Ethische, dat hij op den preekstoel niet objectief de Schrift wil hooren spreken, maar naar de ervaring van den prediker wenscht te luisteren, in de hoop dat dit kloppen zal op wat hijzelf heeft ervaren, voor den Gereformeerde zou dit al heel inkonsekwent zijn.

Zijn uitgangspunt ligt niet in de ervaring, maar in de openbaring.

In de Schrift beluistert hij de stem Gods.

En of hij zich nu in zijn studeerkamer bevindt, dan of hij in de eenzaamheid over zijn bijbel gebogen zit of dat hij op den kansel staat, de Schrift blijft voor hem dezelfde.

De wetenschappelijke beginselen put hij uit de Schrift.

Zijn ervaring toetst hij aan de Schrift.

De prediking heeft tot strekking het openen van de Schrift en het toepassen van haar woorden op het leven.

Tweeërlei Schriftbeschouwing is bij hem uitgesloten.

Indien eenig prediker in zijn studeervertrek wezenlijk anders over de Schrift dacht dan hij op den kansel deed voorkomen, zou hij de gemeente misleiden.

Er zouden geen termen te kras zijn om zijn oneerlijkheid te brandmerken.

Tot de gemeente komt hij met een: „Daar staat geschreven" en „Alzoo zegt de Heere".

Daarmee geeft hij te kennen, dat de Schrift onfeilbare Godsopenbaring is.

En zou hij dan in anderen kring of alleen voor eigen bewustzijn het beginsel der Schriftkritiek huldigen, zoo zou dit niet minder dan bedrog zijn.

Ook in deze moet konsekwentie gevraagd.

Natuurlijk is het iets anders of de Gereformeerde theoloog al wat hij uit de Schrift in de studeerkamer opdiepte nu op den kansel moet brengen.

Indien hij dat deed, zou hij zijn roeping niet verstaan.

In een minimum van tijd zou zijn gehoor verloopen.

Hij zou zijn kerk doodpreeken.

De preekstoel is niet de plaats voor geleerde verhandelingen.

De gemeente moet daar uit het Woord iets ontvangen voor het volle leven, voor het persoonlijk en het gemeenschappelijk leven.

De prediker behoort zich af te vragen, hoe hij het Woord zoo diep mogelijk in de ziel kan inbrengen met de bede, dat de Heilige Geest aansluiting geve. Doch hij brengt dan niet eigen ervaring, maar het Woord.

Er bestaat een zekere term, die langzamerhand tot een cliché is geworden, maar die toch karakteristiek is: de prediker moet wegvallen.

De gemeente moet het met het Woord te doen krijgen.

Maar daarom interesseert het de gemeente nog niet te hooren, op hoeveel manieren een Hebreeuwsch woord wel vertaald kan worden of welke argumenten voor en tegen de Mijnstersche hypothese inzake den Galaterbrief kunnen worden aangevoerd.

De Gereformeerde hoogleeraar beziet op den katheder en op den kansel de Schrift uit hetzelfde oogpunt, alleen het doel van zijn uitlegging verschilt. In het eene geval wil hij wetenschap kweeken, in het andere stichten.

Alle zweem van tweeslachtigheid is hier ver te zoeken.

Zijn wetenschappelijke en zijn practische Schriftbeschouwing harmonieeren. Zij zijn in den wortel één.

Of daarbij de Gereformeerde niet tot objectivisme (voorwerpelijkheidsrichting) vervalt gelijk de Ethische tot subjectivisme?

Allerminst.

De Gereformeerde staat juist naar het subjectiveeren, het onderwerpelijk maken, het zieleleven van de openbaring. [1])

Hij is van het onderwerpelijke niet afkeerig, maar acht het onmisbaar.

Hij waarschuwt er tegen, dat men de Schrift niet objectief voor zich laat liggen, maar dat men zich zal beijveren om onder de leiding des Geestes haar subjectief, haar tot een stuk van zichzelf zal maken.

Het voorwerpelijke en het onderwerpelijke moeten samengaan, anders is er geen zaligheid.

Iemand moet persoonlijk deel hebben aan Christus, anders gaat hij ook met de rijkste kennis van de Schrift verloren.

Maar de Schrift doet ons Christus kennen.

In de Schrift ligt de objectieve grondslag.

De Ethische daarentegen blijft in het subjectieve hangen. Hij erkent het ijdele van het pogen om door het subjectieve tot het objectieve te komen. Daarom is hij niet alleen subjectief, maar subjectivist.

De Gereformeerde is wars zoowel van subjectivisme als van objectivisme.

Hij houdt vast aan beide waarheden: „Al de Schrift is van God ingegeven en is nuttig tot leering, tot wederlegging, tot verbetering, tot onderwijzing, die in de rechtvaardigheid is" en: „Indien iemand den Heere Jezus Christus niet liefheeft, die zij een vervloeking; Maranatha".

Gelijk ik in het begin van deze artikelenreeks reeds zeide, was het mijn toeleg rechtvaardig over de Ethischen te oordeelen.

Ik nam hen dan ook tegen onbillijke beoordeeling in bescherming.

Maar ik hield mij ook ver van al wat er op lijken zou, of er een brug viel te slaan over den breeden stroom, die de Gereformeerde van den Ethische scheidt.

Samenwerking met de Ethischen is op menig gebied zeer wel mogelijk.

Maar nooit in het kerkelijke leven.

Nooit op den grondslag der Schrift. [2])

HEPP.

[1]) Niet elk deel der openbaring kan worden omgezet in ervaring. Ik werkte dit uit in mijn „De waarde van het dogma". Daarom liet ik het hier onbesproken.

[2]) De voorstelling, die weleens van Ethische zijde gegeven is, als zou volgens den Gereformeerde een Ethische geen kind van God kunnen zijn, mocht ik, zoo ik mij wilde houden aan het bestek mijner artikelen, niet aanroeren. Om alle misverstand weg te nemen, wil ik echter verklaren, dat ik zulk een voorstelling verre van mij werp. Wie aan den Christus, niet zooals de verdichting Hem droomt, maar zooals de Schrift Hem uitbeeldt, zijn hart heeft verloren, begroet ik als reisgenoot naar het Jerusalem, dat boven is.

ZENDING EN EVANGELISATIE.

Klein-goed.

Drukfouten.

In ons eerste artikel over de Acta Synodi veroorloofden wij ons een kleine opmerking over de minder nauwkeurige correctie. Naar aanleiding hiervan schreef ons een oude broeder van 78 jaar, „die tot de jongeren behoort", dat er ook vele fouten staan in de finantieele verantwoordingen, b.v. op bl. 151, 161, 176 en 253. Voorbeelden noemde hij niet op en daarom namen wij de moeite op bl. 151 eens de optellingen na te zien.

En ja waarlijk, wij ontdekten in de zes optellingen drie fouten; de eerste, derde en zesde zijn goed. Maar in de tweede moet 16619.72½ zijn 16599.72½, wat een verschil maakt van ongeveer f 20. In de vierde optelling staat 14705.66, wat moet zijn 14308.15½, wat een verschil geeft van f 400. En in de vijfde optelling lezen wij 16619.72½, wat behoort te zijn 17067.22½, wat eveneens een verschil maakt van ongeveer f 400.

Natuurlijk twijfelen wij er niet aan, dat de boeken van den penningmeester in orde zijn, en dus zal de schuld wel liggen bij een te haastige correctie, maar ook dat behoort niet voor te komen; de kerken weten nu niet waaraan zij zich te houden hebben.

De andere opgegeven bladzijden hebben wij niet kunnen controleeren; wie er tijd en lust toe heeft, doe het zelf. Wenschelijk achten wij, dat van „officieele" zijde het noodige licht ontstoken worde.

Zendingsstudieraad.

De Z. S. R. is met eenige leden uitgebreid; voorzitter bleef L. J. van Wijk, secr. van het Ned. Bijbelgen. te Amsterdam; vice-voorz. ds. J. Krüger te Maarssen; 1e secr. de heer J. W. Gunning te Utrecht en 2e secr.-penn. ds. H. D. J. Boissevain; adjunct-secr. (tevens secr.-penn. voor de Conferenties) F. A. Baron van Lynden te Utrecht; als vrouwelijk lid nam in het Dagelijksch Bestuur zitting Jonkvrouwe H. B. de la Bassecour Caan te Den Haag. Met deze genoemde personen vormen nu de volgende heeren mede den Raad: G. Baas, secr. van den Chr. Besturenbond te Amsterdam, dr. H. Kaajan te Utrecht, ds. Th. Scharten, Luth. pred. te Gouda en A. J. C. van Seters, directeur van den boekhandel voor In- en Uitwendige Zending. Vogels alzoo van diverse pluimage, maar die in hetzelfde werk hetzelfde doel beoogen. Het is een weldaad Gods, dat bij het vele, dat verdeelt, er in den arbeid der zending tenminste samenwerking mogelijk is.

Een teeken des tijds is het vrouwelijk lid, en niet minder de „arbeiderscandidaat"; nu, het zou moeilijk gevallen zijn een betere keuze te doen. Freule Caan heeft op het gebied der zending reeds lang haar sporen verdiend; van haar hand verschenen verschillende zendingsboekjes, en talrijke jaren heeft zij de Nederl. Zendingsbode geredigeerd. En de heer Baas, die met den heer Smeenk op de conferenties te Lunteren in den afgeloopen zomer sprak over de mogelijkheid van het opvoeden der arbeiderswereld in het werk der zending, heeft toen bewezen een der zake kundig man te zijn; het is te begrijpen, dat hij gevraagd werd in den Z. S. R. zitting te nemen, ook al, omdat de heer Smeenk teveel bezet is.

Door een verandering in de organisatie kunnen allerhande vereenigingen, commissies en anderen organisaties, zich bij den Z. S. R. aansluiten, en tevens een lid als afgevaardigde in den Z. S. R. benoemen. De bedoeling is tot een organische vruchtbare samenwerking inzake de zendingsopvoeding te komen met alle lichamen, die op de eene of andere wijze ter bevordering van het zendingsleven in Nederland werkzaam zijn. Samenwerking zij dus de leus. Vereenigingen, die in de zending arbeiden, zullen goed doen, inlichtingen te vragen bij den secr., den heer J. W. Gunning, Domplein 25, Utrecht, en de vraag om aan te sluiten dan ernstig onder de oogen te zien. Eendracht maakt ook hier macht.

Zomerconferenties.

Als een noodzakelijk gevolg van de benoeming van een „arbeider" in den Z. S. R. komt er ook verandering, of liever uitbreiding in de conferenties voor Zendingsstudie te Lunderen. De drie gewone conferenties blijven, maar het ligt in de bedoeling in de maand Juni een aparte conferentie te houden voor afgevaardigden uit arbeiderskringen, ter bespreking allereerst van de bevordering van het zendingsleven in die kringen, en bovendien van de actie op de zendingsvelden zelf in verband met de opkomende sociale bewegingen aldaar.

Men zou bezwaar kunnen maken tegen deze methode. Als er nu eerst afzonderlijke conferenties voor de arbeiderskringen worden ingericht, wat zou dan beletten straks ook afzonderlijke conferenties te gaan houden voor onderwijzers, voor kantoorbedienden, voor den middenstand enz. En zulk een specificeering kan moeilijk gewenscht worden geacht; in het werk der zending werken allen met elkander, en vooral het standenverschil moeten wij hier niet doorvoeren.

Toch schijnt o.i. zulk een bezwaar ernstiger dan het in werkelijkheid is, tenminste in dit geval. Er is onder de arbeiders over het algemeen te weinig, veel te weinig gelegenheid geweest zich met de zending bezig te houden, en zoo getuigt het van wijsheid deze kringen eerst op peil te brengen. Maar bovendien, men kan het goed vinden of niet, de arbeiderswereld is veelszins een wereld op zichzelf, en het werken in die kringen vraagt eigen methodes; dat hierover op afzonderlijke conferenties gehandeld wordt, kunnen wij dan ook niet afkeuren. En om niet meer te noemen, er zijn bewegingen in de arbeiderskringen op het zendingsveld, die natuurlijk bijzonder onze arbeiders zullen interesseeren, en dit is een reden te meer, om hen met name hiervan op de hoogte te brengen.

Wij zouden het evenwel betreuren, indien de arbeiders-conferenties ten gevolge zouden hebben, dat deze elementen van de gewone conferenties weg bleven. Gelijk er afzonderlijke predikanten-conferenties zijn, terwijl de predikanten toch ook aan de gewone conferenties deelnemen, zoo wenschen wij het ook voor onze arbeiders. De onderscheiding tusschen hen en andere menschen mag niet tot scheiding, en zeker niet tot tegenstelling leiden.